

Türkiye'de Bilgi Edinme Hakkının Mevcut Durumu

Hesap Verebilirlik ve Şeffaflık
İçin Etkili Bir Araç (Mı?)

Türkiye'de Bilgi Edinme Hakkının Mevcut Durumu: Hesap Verebilirlik ve Şeffaflık İçin Etkili Bir Araç (Mı?)

IPI RAPORU

Eylül 2024

Röportajlar: Elif İnce

Tasarım: Damla Tarhan Durmuş

Kapak illüstrasyonu: Selen Sarıkaya Eren

Deneyimlerini paylaşarak bu rapora ve Bilgi Edinme Hakkını Kullanma Aışkanlığı anketimize katkıda bulunan tüm sivil toplum ve medya temsilcilerine çok teşekkür ederiz.

Bilgi edinme başvurusu nasıl yapılır, başvuruda nelere dikkat edilmelidir, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na (BEDK) nasıl itiraz edilir, başvuru aşamaları nedir gibi soruların ayrıntılı yanıtlarına Elif İnce'nin 2020 yılında P24 için hazırladığı rehberden ulaşabilirsiniz.

Yayımlayan: Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI)
Spiegelgasse 2/29, 1010 Viyana, Avusturya
+ 43 1 5129011 | info@ipi.media | ipi.media

IPI'n Türkiye'de Sivil Toplumun Bilgi Edinme Hakkına Erişim ve Veri Aktivizmi Kapasitesinin Güçlendirilmesi projesi kapsamında yayımlanan bu rapor, Avrupa Birliği ve İsveç İstanbul Başkonsolosluğu tarafından desteklenmektedir.

İçindekiler

Özet	3
Amaç, Metodoloji ve Bağlam	4
5 Yasal Çerçeve	
6 Devlet Organlarının Sorumlulukları	
7 Sınırlamalar	
Uygulamadaki Zorluklar	8
İyi Örnekler	9
Cevaplanmayan Bilgi Edinme Hakkı Başvuruları İçin Açılan Davalar	13
19 İyileştirme Alanları	
Bilgi Edinme Taleplerinin Geliştirilmesi	
Aktivizm ve Lobi Faaliyetleri	
Alınan Yanıtların Etkili Kullanımı	
Beceri Geliştirme	
Sonuç	20

Özet

Türkiye'de bilgi edinme hakkı, 2003 yılında kabul edilen 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile yasal güvence altına alındı. 2010 yılında bu hak anayasal bir statü kazandı. Kanun, yurttaşlara kamu kurumlarından bilgi talep etme hakkı tanırken, kurumlara da bu talepleri yanıtlama yükümlülüğü getiriyor. Ancak, uygulamada birçok zorluk ve sınırlama mevcut.

Kurumların başvuruları yok sayarak cevaplamamasının yanı sıra kanunun özellikle 7., 8., 25. ve 26. maddelerini istismar ederek başvuruları reddetmeleri de hakkın kullanımının önünde ciddi bir engel oluşturuyor.

Cevaplanmayan veya reddedilen başvurulara itirazları değerlendiren Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK) önemli bir merci, ancak bağımsızlığı ve etkinliği tartışmalı. Kanunu özgürlükçü olarak yorumlamadığı çok sayıda kararı var. BEDK'ya sadece posta yoluyla başvurulabilmesi de önemli sorunlar arasında.

CİMER (Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi) sitesi başvuru takibini kolaylaştırmış olsa da günde bir başvuru limiti olması kullanımı kısıtlayan bir engel.

Bu aksaklıklara ve sınırlamalara rağmen, gazeteciler ve sivil toplum örgütlerinin başvurularına tatmin edici cevap aldıkları örnekler de mevcut. Raporda bu olumlu örneklerle yer vererek hakkın kullanımını teşvik etmeyi amaçladık.

Raporda, cevaplanmayan başvurular için gazeteci ve sivil toplum üyelerinin açtığı davalardan örneklerle de yer verdik, ancak hem maddi hem de manevi son derece külfetli bir yöntem olan yargı yolu, hakkın yaygın kullanımını sağlayacak bir çözüm sunmaktan uzak. Üstelik seneler süren davalar kazanıldığında bile kurumların mahkeme kararlarını uygulamaya direnerek başvuruları cevaplamayı reddettiği örnekler çoğunlukta.

Tüm olumsuzluklara rağmen bilgi edinme hakkının etkin kullanımı, Türkiye'de demokrasinin derinleşmesi ve şeffaf bir yönetim anlayışının yerleşmesi açısından kritik öneme sahip. Gazeteciler ve sivil toplum örgütlerinin bilgi edinme hakkını daha sık kullanmaları bu yolun etkin kılınmasını – dolayısıyla hesap verebilirliği – sağlayacağı gibi, kamusal veriye dayalı haberciliğin ve hak savunuculuğunun gelişmesine de yardımcı olacaktır.

Executive Summary (English)

The right to information in Turkey was legally established with the adoption of the Right to Information Law No. 4982 in 2003, and it gained constitutional status in 2010. This law grants citizens the right to request information from public institutions while obligating institutions to respond to these requests. However, significant difficulties and limitations persist in practice.

Many institutions ignore requests by failing to respond, while others misuse Articles 7, 8, and 26 of the law to deny applications, creating serious obstacles to exercising this right.

The Board of Review of Access to Information (BEDK) evaluates objections to unanswered or rejected applications and plays a critical role. However, its independence and effectiveness are often questioned, and it frequently issues decisions that do not interpret the law liberally. Additionally, the requirement that applications to BEDK must be submitted by mail adds to the challenges.

While the CİMER (Presidency's Communication Centre) website has facilitated the tracking of applications, the restriction of one application per day limits its utility.

Despite these limitations, there are examples where journalists and civil society organizations have received satisfactory responses to their requests. Our report highlights these examples to encourage the use of this right.

We also detail lawsuits filed by journalists and civil society members for unanswered applications. However, the judicial process is burdensome both financially and emotionally, often failing to promote widespread use of the right. Moreover, even when cases are won after years of litigation, many institutions resist implementing court decisions and continue to refuse responses to applications.

Despite the challenges, effectively utilizing the right to information is crucial for deepening democracy and fostering transparent governance in Turkey. Increased usage of this right by journalists and non-governmental organizations will enhance accountability and support the development of journalism and rights advocacy grounded in public data.

Amaç, Metodoloji ve Bağlam

Bu rapor, Türkiye'de bilgi edinme hakkının nasıl kullanıldığını, özellikle gazeteciler ve sivil toplum örgütleri (STÖ'ler) perspektifinden incelemeyi amaçlıyor. Çalışmanın temel hedefi, bilgi edinme hakkının pratikte nasıl uygulandığını anlamak, karşılaşılan zorlukları tespit etmek ve bu konuda bir tartışma ortamı yaratmak. Bilgi edinme hakkı, demokratik bir toplumun temel taşlarından biri olmasına rağmen, Türkiye'de yeterince tartışılmayan ve bilinmeyen bir konu olarak kalmış durumda. Bu rapor, bu boşluğu doldurmayı ve konuya dikkat çekmeyi hedefliyor.

Çalışma, metodoloji olarak üç ana bileşenden oluşuyor:

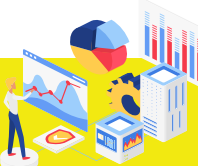
1. Derinlemesine Görüşmeler:

Raporu hazırlayan gazeteci Elif İnce; 10 gazeteci, kurum ve STÖ temsilcisiyle birebir kapsamlı görüşmeler gerçekleştirdi. Bu görüşmelerde, katılımcıların daha önce yapmış oldukları bilgi edinme hakkı başvuruları, aldıkları cevaplar ve karşılaştıkları zorluklar detaylı bir şekilde incelendi. Ayrıca, başvurusu cevaplanmayanların açtıkları davalar ve dava süreçleri de araştırıldı.

2. Anket Çalışması:

Bilgi edinme hakkı kullanma alışkanlıklarını ölçmek amacıyla bir anket hazırlanarak gazeteciler, medya çalışanları ve STÖ'lerle paylaşıldı. Toplamda 53 katılımcıdan yanıt alındı. Bu anket, bilgi edinme hakkının kullanım sıklığı, karşılaşılan engeller ve başarı oranları gibi konularda önemli veriler sağladı. Ankete katılan kişilerin çoğunlukla bilgi edinme hakkı başvurusu yaptıkları ve anket sonuçlarının bu hakkın kullanımı konusunda genel eğilimi yansıtmadığı dikkate alınmalıdır.

3. Veri Analizi ve Görselleştirme:

Anket sonuçları ve görüşmelerden elde edilen veriler analiz edilerek yandaki infografik hazırlandı. Bu görsel, bilgi edinme hakkı kullanımının genel bir resmini sunarak önemli bulguları özetliyor.

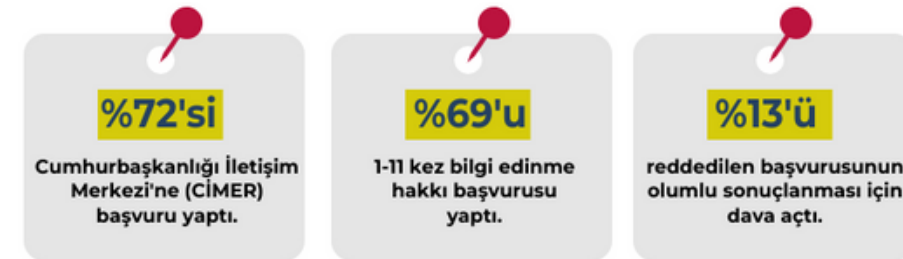
Bilgi Edinme Hakkını Kullanma Alışkanlığı Anket Sonuçları

Katılımcılar: Medya ve sivil toplum örgütü temsilcileri

Eylül 2024

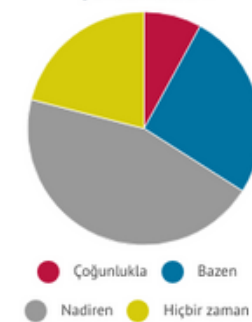
Son 3 yılda bilgi edinme hakkı başvurusu yapan gazeteci, medya çalışanı ve sivil toplum örgütlerinin;

Bilgi edinme hakkı başvurularında gazetecilerin, medya çalışanlarının ve sivil toplum örgütlerinin yarısından fazlası sordukları soruya net bir yanıt alamadıklarını söyledi.

Başvuru yapanların %26'sı bazen, %45'i nadiren olumlu sonuç aldığını belirtti. %21'i ise hiçbir zaman olumlu sonuç almadığını belirtti.

BEH başvurularına olumlu yanıt alma oranı

Başvuru sonucunda sorduğu soruya net bir yanıt alamayan katılımcıların %64'ü ilgili kuruma itiraz ederken %25'i Bilgi Değerlendirme Kurulu'na (BEDK) itirazda bulunduğunu belirtti.

Reddedilen başvurularına cevap alabilmek için dava açanların oranı ise %13. Bunların ise yalnızca 1'i gazeteci.

Infografiğin tamamını görmek için görsele tıklayın.

Amaç, Metodoloji ve Bağlam

Çalışmanın bağlamı, Türkiye'de bilgi edinme hakkının yasal çerçevesi, uygulamadaki zorluklar ve bu hakkın demokrasi ve şeffaflık açısından önemi üzerine kuruldu. 2003 yılında kabul edilen 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve 2010 yılında bu hakkın anayasal statü kazanması, araştırmanın tarihsel arka planını oluşturuyor.

Rapor, gazeteciler ve STÖ'lerin bilgi edinme hakkına ilişkin deneyimlerini görünür kılmayı, bilgi edinme hakkının daha etkin kullanımı için stratejilerin geliştirilmesine ve iyi uygulamaların yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmayı hedefliyor.

Çalışma, bilgi edinme hakkının Türkiye'deki mevcut durumunu ortaya koyarken şeffaflık ve hesap verebilirliğin artırılması, demokratik katılımın güçlendirilmesi ve bilgiye erişimin önündeki engellerin kaldırılması konularında bir yol haritası çizmeyi amaçlıyor.

Bilgi edinme hakkının gelecekteki kullanımı ve geliştirilmesi için bir tartışma zemini oluşturmayı hedefleyen raporun gazeteciler, STÖ'ler, akademisyenler ve politika yapıcılar için yararlı bir kaynak olmasını umuyoruz.

Yasal Çerçeve

Demokratik bir toplumun temel taşlarından olan bilgi edinme hakkı, insan haklarının etkin bir şekilde kullanılmasında kritik bir rol oynuyor. Bu hak, yurttaşların kamu kurumlarının faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmasını sağlayarak, şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırıyor. Aynı zamanda, diğer temel hakların kullanılmasını da mümkün kılıyor. Örneğin, ifade ve basın özgürlüğü, kamusal bilgiye erişim olmadan tam anlamıyla kullanılamıyor.

Bilgi edinme hakkı, insan hakları temelli yaklaşımın önemli bir parçası. Bu yaklaşım, insan haklarını teorik bir kavram olmaktan çıkarıp etkili politikalara, uygulamalara ve pratik gerçekliklere dönüştürmeyi amaçlıyor. Bilgi edinme hakkı, yurttaşların kamu politikalarının oluşturulması ve uygulanması süreçlerine aktif katılımını sağlayarak demokrasinin güçlenmesine de katkıda bulunuyor.

Türkiye'de bilgi edinme hakkı, 2010 yılında bilgi edinme, anayasal bir hak olarak da tanındı: Anayasa'nın "siyasi haklar ve ödevler" bölümündeki 74. maddeye "Herkes ... bilgi edinme hakkına sahiptir" ifadesi eklendi.

Son 3 yılda en çok bilgi edinme hakkı başvurusu yapılan konuların başında **kadın, çocuk, LGBTİ+ ve mülteci hakları (%42)** ile **çevre ve iklim krizi (%39)** geldi.

Başvuru yapan **gazetecilerin yaklaşık üçte biri başvurularının hiçbir zaman olumlu sonuçlanmadığını**, yaklaşık üçte biri de nadiren olumlu sonuçlandığını belirtti.

Daha önce bilgi edinme hakkı başvurusu yapanların **%87'si kurumların paylaştığı bilginin niteliği konusunda geliştirmeler yapılması gerektiğini** düşünüyor.

Devlet Organlarının Sorumlulukları

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, çeşitli devlet organlarına spesifik sorumluluklar yüklüyor. Bu sorumluluklar, kanunun etkin bir şekilde uygulanmasını ve yurttaşların bilgi edinme hakkının korunmasını amaçlıyor.

1

Kamu Kurum ve Kuruluşları:

- Kurum ve kuruluşlar, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idarî ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdürler.

2

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK):

- Bilgi edinme başvurusuyla ilgili yapılacak itirazları inceleme ve karara bağlama.
- Bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin görüş ve öneriler sunma.
- Kendi belirleyeceği konularda komisyonlar ve çalışma grupları kurabilme.

3

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)

- Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun yıllık raporlarını değerlendirme ve yayınlama
- Bilgi Edinme Hakkı Kanununa göre yapılacak bilgi edinme başvurularına yönelik eş güdümü sağlamak.

4

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı

- Vatandaşların şikayet, talep, görüş ve önerilerinin derhal işleme alınıp değerlendirilmesi, sonuçlandırılması ve ilgilisine süratle cevap verilmesini sağlamak.
- Bilgi Edinme Hakkı Kanununa göre yapılacak bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru bir şekilde sonuçlandırmak üzere gerekli tedbirleri almak.

5

Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER)

- Yurttaşların bilgi edinme başvurularını almak ve ilgili kurumlara iletmek.
- Başvurulara en kısa sürede cevap verilmesini sağlamak, gecikme halinde birimleri uyarmak.
- İstatistiksel raporlar almak.

Sınırlamalar

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun uygulanmasında çeşitli sınırlamalar ve zorluklar bulunuyor. Bu sınırlamalar, kanunun etkin bir şekilde uygulanmasını engelliyor ve yurttaşların bilgiye erişimini kısıtlayabiliyor.

Özellikle dört madde, kurumların bilgi taleplerini reddetmek için sıkça başvurduğu gerekçeler arasında yer alıyor. Bu maddeler kurumlara başvuranların taleplerine keyfi şekilde olumsuz yanıt verme olanağı sağlıyor.

İfade Özgürlüğü Derneği'nin 2022 yılında yayınladığı rapora göre; 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve özellikle 26. Madde, öğrenilmesinde kamu yararı bulunan bilgilerin alınması ve verilmesi noktasında kamu mercilerinin keyfi müdahalelerine karşı yeterli hukuki güvence içermiyor..

7. Madde - "Ayrı veya özel çalışma" gerekçesi:

Kanunun 7. Maddesi, "ayrı veya özel bir çalışma gerektiren bilgi taleplerini" kapsam dışı bırakıyor. Madde şöyle diyor:

"Bilgi edinme başvurusu, başvuru alan kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalıdır. Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler."

Bu muğlak ifade, kurumların bilgi vermekten kaçınmak için sıkça kullandığı bir gerekçe haline gelmiş bulunuyor.

8. Madde - "Yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi ve belgeler" gerekçesi:

Kanunun 8. Maddesi, daha önce yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi ve belgelerin bilgi edinme başvurularına konu olamayacağını belirtiyor:

"Kurum ve kuruluşlarca yayımlanmış veya yayın, broşür, ilân ve benzeri yollarla kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler, bilgi edinme başvurularına konu olamaz. Ancak, yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgelerin ne şekilde, ne zaman ve nerede yayımlandığı veya açıklandığı başvurulara bildirilir."

25. Madde- "Kamuoyunu ilgilendirmeyen uygulamalar" ve 26. Madde - "Kurum içi uygulamalar" gerekçeleri:

Kanunun muğlak ifadeler içeren ve başvuruları reddetmek için sıklıkla başvuru alan 25. maddesine göre, "Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır."

26. Maddeye göre de " Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere, elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluş tarafından aksi kararlaştırılmadıkça bilgi edinme hakkı kapsamındadır." Bu maddedeki "aksi kararlaştırılmadıkça" ifadesi, kurumlara keyfi bir takdir yetkisi tanıyor.

Uygulamadaki Zorluklar

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun uygulanması noktasında başvuranların karşılaştığı engeller, zorluklar ve bunların sonuçları şu şekilde özetlenebilir:

İyi Örnekler

Başvuruda bulunan:

Tuğba Tekerek

İlgili kurum:

Batman Üniversitesi Rektörlüğü

Yıl: 2022

“Taşra Üniversiteleri AK Parti’nin Arka Kampüsü” kitabı için araştırma yapan gazeteci Tuğba Tekerek, Batman Üniversitesi’nden aldığı cevaplar sayesinde kitabında “kritik” ve “çarpıcı” bir analiz yapabildiğini anlatıyor.

Tekerek, 2022 Ağustos’ta üniversiteye yaptığı bilgi edinme başvurularında kampüste kaç öğrencinin okuduğunu ve kampüs camisinin kapasitesini sordu. Aldığı cevaplar, caminin kapasitesinin üniversitenin erkek öğrenci sayısından fazla olduğunu ortaya koydu. Caminin kapasitesi, kampüsteki kütüphanenin de yaklaşık 10 katıydı.

“Bu, kitaptaki argümanımı kurmama yardım eden, bu üniversitelerin neden yapıldığı ve nasıl işlediği konusunda kritik bir bilgiydi,” diyor Tekerek. Kitaptan: “Erkek öğrencilerin hepsi bir Cuma günü kampüste olsa ve namaza gitse bile caminin kapalı alanını dolduramıyorlar. Üniversitedeki tüm erkek öğretim elemanları da onlara eklense yine camiye dolduramıyorlar. Kadın öğrenciler de cemaate eklense cami ancak o zaman doluyor ama kadınlar için o kadar yer yok! Kampüste 2.590 kadın öğrenci varken caminin kadının bölümünün kapasitesi sadece 168 kişi.”

Kitabı için başka üniversitelere de başvurular yaptığını belirten Tekerek, “Alengirli olmayan, rakamlı sorularına büyük ölçüde yanıt aldığımı söyleyebilirim” diyor.

Tuğba Tekerek’in sorduğu sorular ve aldığı cevaplar

1. Soru: 09.08.2022 (CİMER)

Batman Üniversitesi'nde toplam öğrenci sayısı kaçtır? Kaçı kadın, kaç erkek? Batman Üniversitesi Batı Raman Kampüsü'nde bulunan programlarda kayıtlı öğrenci sayısı kaçtır? Bunlardan kaç erkek, kaç kadındır?

Cevap: BATMAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ (22.08.2022)

2021-2022 Eğitim Öğretim Yılında, Batman Üniversitesi toplam öğrenci sayısı 10839 olup 6561 erkek, 4278 kadın öğrenci, Batı Raman Kampüsü'nde bulunan programlarda ise öğrenci sayısı 6549 olup 3959 erkek, 2590 kadın öğrenci üniversitemizde öğrenim görmektedir.

2. Soru: 13.07.2022 (CİMER)

Batman Üniversitesi Batı Raman Kampüsü'ne yapılmakta olan caminin ne zaman bitirilmesi planlanmaktadır? Caminin kapalı alan kapasitesi kaç kişidir? Açık alanla birlikte kapasite kaç kişiye çıkmaktadır? Camide kadınlar bölümünün kapasitesi kaç kişidir?

Cevap: BATMAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ (07.08.2022)

Üniversitemiz Camisi ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

Kapalı Alan:	2200 m2
Kapalı Alan Kapasitesi:	4400 kişilik
Açık Alan:	5060 m2
Açık Alan Kapasitesi:	10.120 kişilik
Kadınlar bölümü m2 – Kaç kişilik:	84 m2- 168 kişilik

İyi Örnekler

Başvuruda bulunan:

Emre Kızılkaya

İlgili kurum:

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)

Yıl: 2022

Gazeteci Emre Kızılkaya, 2022’de BTK’nın Türkiye’deki tüm internet trafiğini yurttaşların kimlikleriyle ilişkilendirerek kaydetmeye başladığı haberini okuyunca kuruma birkaç bilgi edinme başvurusu yaparak aldığı cevapları Journo’da haberleştirmişti.

Haberinde “‘Normal’ bir demokraside siyasi iktidarı sarsabilecek bu vahim iddiayı Türkiye medyasının büyük bölümü görmedi bile,” yazan Kızılkaya’nın aldığı ilk cevapta BTK, uygulamayı savunarak haberin doğruluğunu teyit etmiş oldu.

Konuyu ilk gündeme getiren haber, BTK’nın İnternet servis sağlayıcısı şirketlerden Türkiye’deki tüm kullanıcılara ait internet trafiğini talep ettiği “gizli” ibareli bir belgeye dayandığı için BTK’nın bu belge ve bilgiyi yalanlamıyor olması dahi önemliydi.

BTK, uygulamayı savunduğu cevabında içeriğe dair bilgilerin kaydedilmediğini öne sürerek, “Ne surette olursa olsun kişilerin girmiş olduğu site adları, indirdiği dosyalar, yazdığı yorumlar veya mesajlar vb. gibi içeriğe ilişkin bilgiler kurumumuzda yer almamaktadır” dedi.

Kızılkaya, BTK’nın bilgi edinme başvurusuna cevap vererek habere “sessiz kalmamış” olmasını önemli bulduğunu söylüyor.

Bir sonraki başvurusunda da verilerin nasıl güvende tutulduğunu soran Kızılkaya’ya verdiği cevapta BTK, özetle verilerin internete bağlı olmayan “en yüksek güvenlik seviyesinde” arşiv sunucularında tutulduğunu ve kameralarla sürekli izlenen bu veri merkezine sadece yetkili personelin kartlı geçiş sistemiyle ulaşabildiğini belirtti.

ANALİZ

BTK’dan “BTK-gate” açıklaması geldi, hukukçulara göre suç işleniyor

© 30 Ağustos 2022

Haberin tamamını görmek için görsele tıklayın.

İyi Örnekler

Başvuruda bulunan:

Elif İnce

İlgili kurum:

Hatay Valiliği

Yıl: 2023

New York Times gazetesi, Şubat 2023'te Antakya'da yıkılan ve 300'ün üzerinde kişinin öldüğü Rönesans Rezidans'a odaklanarak depreme dayanıklı olduğu iddia edilen binanın neden yıkıldığını aylar süren bir araştırmayla inceledi.

Haber üzerinde çalışan gazetecilerden Elif İnce, Hatay Valiliği'ne Mart 2023'te bir bilgi edinme başvurusu yaparak binanın yapı denetimini kimin üstlendiğini sordu ve denetim belgelerini talep etti.

Çevre, Şehircilik Ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın Hatay İl Müdürlüğü'ne bağlı yapı denetim biriminden gelen cevapta, şirket ve çalışanların bilgileri paylaşılmış, ancak yapı denetim evraklarının Antakya Belediyesi'nden alınabileceği belirtilmişti:

“Müdürlüğümüzde talep ettiğiniz evraklar bulunmamakta olup, iş bitirme tutanağı, yapı denetim tarafından inşaat aykırılıkları için düzenlenen tutanaklar, raporlar ve yapı denetim şirketi tarafından belediyeye sunulan diğer tüm evraklar için söz konusu inşaatın ilgili idaresi olan Antakya Belediyesi'ne başvurulması gerekmektedir.”

İnce, bunun üzerine Antakya Belediyesi'nin imar müdürlüğüne telefonla ulaştı ve bakanlığın bilgi edinme başvurusuna verdiği cevabı paylaşarak yapı denetim kayıtlarını talep etti.

İmar müdürlüğü, bakanlığın cevabını ciddiye alarak bir wetransfer dosyasıyla İnce'ye birkaç gün içinde 120'nin üzerinde detaylı yapı denetim kaydını ilettiler.

Bu evraklar sayesinde 300'ün üzerinde kişinin öldüğü binada yapı denetim kayıtlarının yönetmeliğe aykırı şekilde gelişigüzel tutulduğu, ayrıca denetim kayıtlarında imzası olan mühendislerin röportajlarda inşaatı denetlediklerini reddederek yalan söyledikleri ortaya çıktı. Yapım sürecindeki ihmali ortaya koyan bu bilgiler, haber için önemli bir dayanak oluşturdu.

Haberin tamamını görmek için görsele tıklayın.

İyi Örnekler

Başvuruda bulunan:

Ezgi Koman

İlgili kurum:

Çalışma ve Sosyal Güvenlik
Bakanlığı
Yıl: 2021

Çocuk gelişimi uzmanı Ezgi Koman, 2021'de FİSA Çocuk Hakları Merkezi için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na yaptığı tek cümlelik başvuruda 15-18 yaş arası toplam işçi ve sendika üyesi sayısını sordu ve bu verinin iş kollarına göre ayrılarak iletilmesini talep etti.

Koman, bu veriye daha önce hiçbir kaynakta rastlamadıklarını, söz konusu istatistiklerin -- yaşa göre kayıt tutmadıkları için -- sendikaların dahi elinde bulunmadığını anlatıyor.

Bakanlık, yaklaşık üç hafta sonra Koman'a verdiği cevapta, “Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’ hükümleri kapsamında çalışan ‘genç işçilerin’ istatiki dağılımı ektedir” notuyla talep edilen tüm veriyi bir tablo olarak paylaştı.

Özellikle de çocukların hangi iş kollarında çalıştığını görmenin önemli olduğunu belirten Koman, “Bu bizim için kritik bir veriydi” diyor.

Koman, bakanlığın paylaştığı verilere göre toplam 2285 çocuğun sendika üyesi olduğunu, bunun azımsanacak bir sayı olmadığını, bu açıdan gelen cevabın şaşırtıcı ve çok önemli olduğunu belirtiyor.

Aldıkları cevabın derneğin olası stratejik davalamaları için de yararlı olacağını düşünen Koman, istatistikleri FİSA'nın çocuk işçilere dair raporunda olduğu gibi yayınladıklarını, sonraki senelerde de başvuruyu tekrarlayarak bu veriyi güncellediklerini anlatıyor.

2021 Ocak; 15-19 Yaş Grubu İçin İşçi ve Sendika Üyesi İşçi Sayıları

İşkolu no.	İşkolları	İşçi Sayısı	Sendika Üyelik Sayıları
1	Avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık	2,058	6
2	Gıda sanayi	10,328	184
3	Madencilik ve taş ocakları	1,468	9
4	Petrol, kimya, lastik, plastik ve ilaç	6,091	30
5	Dokuma, hazır giyim ve deri	24,510	300
6	Ağaç ve kâğıt	3,557	17
7	İletişim	382	13
8	Basın, yayın ve gazetecilik	779	5
9	Banka, finans ve sigorta	302	0
10	Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar	47,927	157
11	Çimento, toprak ve cam	1,385	22
12	Metal	21,200	1,010
13	İnşaat	21,456	16
14	Enerji	1,476	37
15	Taşımacılık	5,112	48
16	Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı,	2,514	3
17	Sağlık ve sosyal hizmetler	1,772	329
18	Konaklama ve eğlence işleri	18,397	25
19	Savunma ve güvenlik	215	0
20	Genel işler	2,597	74

Cevaplanmayan Bilgi Edinme Hakkı Başvuruları İçin Açılan Davalar

Başvuruda bulunan:
Hakan Ataman
İlgili kurum:
Adalet Bakanlığı
Yıl: 2022-2024

Yaklaşık 29 yıldır hak temelli sivil toplum örgütlerinde çalışan Hakan Ataman, bugüne dek yüzlerce bilgi edinme başvurusu yapmış.

Ataman, Ekim 2022'de Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM) için yürüttüğü izleme faaliyetleri kapsamında Adalet Bakanlığı'na (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı) bir bilgi edinme başvurusu iletti.

Çocuk Koruma Kanunu gereği Adalet Bakanlığı'nın yılda bir sivil toplumla toplantı yapmasının zorunlu olduğunu belirten Ataman, başvurusunda 2021-2022 yıllarında Çocuk Koruma Kanunu kapsamında verilen tedbir kararlarının uygulanması hakkında kaç koordinasyon toplantısı düzenlendiğini ve bu toplantılara hangi sivil toplum kuruluşlarının çağrıldığını sordu.

Bakanlık başvuru, bilgi edinme hakkı kanunundaki -- Ataman'ın deyimiyle "meşhur" -- iki istisna maddesini gerekçe göstererek reddetti: "Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler" ve "Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır."

Ataman, yılda bir kez yapılması gereken bir toplantıya dair basit bir bilginin bu gerekçelerle reddedilmesine kızdığını, ardından başvurusunun BEDK tarafından da reddedildiğini anlatıyor. Bugüne dek 50-60 kez BEDK'ya başvurmuş olan Ataman, kuruldan olumlu cevap aldığı örneklerin çok nadir olduğunu ve bu son kararın "bardağı taşıran son damla" olduğunu söylüyor.

Aslında bu bilginin açık kaynaklarda, kurumun internet sitesinde ve faaliyet raporlarında paylaşılması gerektiğini, bilgi edinme başvurusu gerekmeden erişilir olması gerektiğini anlatıyor.

Başvurusunun reddedilmesini yargıya taşımaya karar veren Ataman, Mart 2023'te Adalet Bakanlığı'na bireysel olarak dava açtı. Şubat 2024'te davayı kazandı, mahkeme "başvuru konusunun "belirtilen herhangi bir istisna kapsamında yer almadığına" karar verdi.

Karar, BEDK'ya iletili ve BEDK, mahkemeye uyarak kararını Ataman lehine değiştirerek bakanlıktan başvuruya cevap vermesini istedi.

Ataman'ın başvurusunun üzerinden 1,5 yılı aşkın süre geçtikten sonra, Haziran 2024'te Adalet Bakanlığı soruya ayrıntılı bir şekilde cevap verdi.

Ataman, kararın bir emsal teşkil edeceğini umuyor. BEDK benzer bir konuda olumsuz karar verirse bu kararı onlara hatırlatacağını anlatarak "hukuki bir dayanağımız olmuş oldu," diyor.

Cevaplanmayan Bilgi Edinme Hakkı Başvuruları İçin Açılan Davalar

Başvuruda bulunan:
Mümtaz Murat Kök
İlgili kurum:
İçişleri Bakanlığı
Yıl: 2023-2024

İnsan hakları savunucusu ve STÖ çalışanı Mümtaz Murat Kök, 6 Mayıs 2023'te gözlemci olarak takip ettiği bir Cumartesi Anneleri/İnsanları buluşmasında polis tarafından "güvenlik çemberi" içine sıkıştırıldı ve ardından gözaltına alındı.

Kök, İngilizce "kettling" adı verilen, şahısların etraflarının çevrilerek hareketlerinin kısıtlandığı polis taktığının tüm dünyada tartışıldığını, Türkiye'de ise özellikle 2016'dan beri kullanılmaya başlandığını ve polisin barışçıl göstericilere yönelik işkence ve kötü muamelesini mümkün kılan bir uygulamaya evrildiğini anlatıyor. "Bir nevi fiziki gözaltı bu," diyor Kök.

Kök, 9 Temmuz 2023'te İçişleri Bakanlığı'na bir bilgi edinme başvurusuyla "... gazetecilerin görevlerini yapmasını engelleyen, İstanbul'un en işlek caddesini haftalardır birçok yurttaş için uzun bir süre kullanılmaz hale getiren 'güvenlik çemberi' denilen uygulamanın hangi yasa ve yönetmeliğe dayanarak standart bir uygulama olarak yapıldığını" sordu.

Soru, ertesi gün İçişleri Bakanlığı tarafından Adalet Bakanlığı'na iletili, ancak gerekli süre içinde cevaplanmadı.

Kök, başvurusunu Kasım 2023'te yargıya taşıdı. Davası hala devam ediyor.

"Güvenlik çemberi" uygulamasının hangi yönetmeliğe dayandırıldığını öğrenmenin "insan haklarını korumak ve geliştirmek için bilgiye dayalı savunuculuk stratejisi kurmak açısından" önemli olduğunu belirten Kök, bu bilginin uluslararası mekanizmalara yapılan bildirimlerde kullanılabileceğini anlatıyor.

Dava devam ederken, başvurudan yaklaşık 11 ay sonra, Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğü'nden -- Kök'ün sorusunun cevabı olmayan -- garip bir cevap geldi. Cevapta, Kök'ün "başvurusuna istinaden" Cumartesi Anneleri'nin meydanda "basın açıklaması yapmasına izin verildiği" belirtiliyordu.

Cevaplar		
Cevap Zamanı	Cevap	Kurum Birim Adı
22/09/2023 15:16:05	Sayın Başvuru Sahibi ; CİMER başvurunuz ile alakalı olarak başvurunuz tarafımıza ulaştığı tarihten itibaren, ilgili birimlerle gerekli yazışmalar yapılmış çalışmalarımız devam etmekte olup tarafınıza bilgi verilecektir. Anlayışınız için teşekkür ederiz. Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğü	EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ > BEYOĞLU İLÇE EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ
31/05/2024 13:17:18	Sayın Başvuru Sahibi; Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine yapmış olduğunuz 2304796056 sayılı başvuruza istinaden; Cumartesi Anneleri adlı oluşumun 11.11.2023 tarihi ile beraber Galatasaray Meydanı'nda basın açıklaması yapmasına izin verilmiştir. Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğü	EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ > BEYOĞLU İLÇE EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ

BEDK da dava devam ederken verdiği kararda, Kök'ün sorusunu sadece adli makamların sorabileceğini, dolayısıyla idarenin cevap verme yükümlülüğü olmadığını öne sürdü.

Kök, açtığı davaya rağmen başvurusuna cevap verilmekten kaçınılmasını, "Ya uygulamanın kanunda, yönetmelikte bir yeri olmadığını kabul etmek zorunda kalacaklar, ya da somut bir referans verdikleri için sonra bununla uğraşmak zorunda kalacaklar," diye yorumluyor.

Cevaplanmayan Bilgi Edinme Hakkı Başvuruları İçin Açılan Davalar

*Elif İnce ve Avukat Arif Ali Cangı
Ankara'da duruşmada*

Başvuruda bulunan:

Elif İnce

İlgili kurum:

Sağlık Bakanlığı

Yıl: 2020-2021

Gazeteci Elif İnce, New York Times gazetesinin Türkiye'deki COVID haberlerine katkıda bulunmak için Sağlık Bakanlığı'na Mayıs 2020'de bir başvuru yaparak Gaziantep, Rize ve Batman illerinde 14/04/2020-14/05/2020 tarihleri arasında günlük COVID-19 vaka sayısı ile her gün tespit edilen COVID-19 kaynaklı ölüm sayılarını sordu.

Kanunun istisnalarından “ayrı bir araştırma ve analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bilgi ve belgelere yönelik olduğu ve ayrı ve özel bir çalışma gerektirdiği” maddesi gerekçe gösterilerek reddedilen başvuruyu İnce, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na (BEDK) taşıdı, ancak BEDK'dan da cevap alamadı.

Bunun üzerine Avukat Arif Ali Cangı'nın* gönüllü desteğiyle Sağlık Bakanlığı'na dava açan İnce'yi Haziran 2021'de mahkeme haklı buldu.

Sağlık Bakanlığı'nın İnce'nin başvurusunu reddetmek için öne sürdüğü “ayrı bir araştırma gerektiriyor” iddiasını geçersiz bulan mahkeme, bu istisna maddesinin yersiz kullanımına dair emsal bir karar verdi:

“Sağlık Bakanlığı'nın yürüttüğü temel görevi kapsamında kalan bilgilerin idarenin kayıtlarında doğal olarak bulunması gerektiği .. ve bu verilerin basit bir gruplandırmasından ibaret olduğu, ayrı bir çalışma gerektirdiğinden bahsedilemeyeceği, aksi kabulün kamu kurum ve kuruluşlarında bulunan ve istisnalar kapsamında bulunmayan her türlü veriye erişimin engellenmesine ve idarenin keyfi davranmasına neden olabileceği...”

Bakanlığın itirazı üzerine davaya bakan bir üst mahkeme de Kasım 2021'de İnce'yi haklı buldu ve karar kesinleşti.

Cevapların alınamaması üzerine, Nisan 2022'de İnce'nin başvurusunu değerlendirerek kabul eden Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK), mahkeme kararlarının uygulanması için bakanlığa tavsiyede bulundu.

Ancak İnce, iki mahkemede de kazanılan davaya ve KDK kararına rağmen istediği verileri Sağlık Bakanlığı'ndan alamadı.

[Teyit.org](https://teyit.org) ekibi de Eylül 2020'de salgının illerdeki gidişatı ve verilerin şeffaflığı hakkında bir yazı için 16 ilin belediye ve valiliklerine bilgi edinme başvuruları yaparak her ildeki vaka ve defin sayılarını sormuş ve hiçbir başvurudan sonuç alamamıştı. Gelen “cevapsız cevaplarda” muhatabın Sağlık Bakanlığı olduğu belirtilse de, İnce'nin davasında bakanlık da sorulara cevap vermemekte direnmişti.

*90'lardan bu yana ekoloji alanında Türkiye'nin en önemli davalarından bazılarını yürütmüş olan Avukat Arif Ali Cangı, antik kent Alliano'i'nin baraj suları altında kalmaması için mücadele verirken Kültür Bakanlığı'nın 2010'daki bir toplantı tutanağını almak için yaptığı ve reddedilen bilgi edinme başvurusunu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) taşıyarak Ocak 2019'da kazanmıştı.

Cevaplanmayan Bilgi Edinme Hakkı Başvuruları İçin Açılan Davalar

Başvuruda bulunan:
Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum
Derneği (CİSST)
İlgili kurum:
Adalet Bakanlığı
Yıl: 2024

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği'nin (CİSST) her yıl ortalama 50 civarı bilgi edinme başvurusu yaptığını anlatan Proje Ağ Koordinatörü Ahmet Kavruk, derneğin tatmin edici cevaplar aldığı zaman bunları basınla ve mahpuslarla paylaştığını anlatıyor, "Ne yazık ki uzunca bir süredir devlet kurumlarından sağlıklı yanıt alamıyoruz," diyor.

Derneğin 2020'den beri yaptığı 251 başvurusundan 74'ünde -- yani yaklaşık üçte birinde -- idareler, "kurum içi bilgi ve kamuoyunu ilgilendirmeyen bilgi" gerekçesiyle (kanunun 25. maddesindeki istisna) bilgi vermeyi reddetmiş.

"İstatistik değil, çok açık bilinen bazı şeyleri sorduğumuz, hatta zaman zaman yasal mevzuatı sorduğumuzda bile özel araştırma lazım gibi gerekçelerle çok sık ret cevapları almaya başladık," diyor Kavruk.

CİSST'in takip ettiği alanlardan biri de ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası. Türkiye'de idam cezası yerine getirilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, işlenen bir suç nedeniyle uygulanan en ağır yaptırım ve hükümlünün özgürlüğünün ömür boyu sınırlandırılması anlamına geliyor. "Birçok uluslararası standarta göre uygulanmaması gereken bir infaz yöntemi" diyor Kavruk.

Adalet Bakanlığı'ndan en son Şubat 2014'te Türkiye'deki ağırlaştırılmış müebbet hükümlüsü mahpusların sayısını alabilen dernek (o zamanki cevaba göre 1453 kişi), 2022'de tekrardan bakanlığa sayıyı sordu, ancak başvuru "kurum içi bilgi ve kamuoyunu ilgilendirmeyen bilgi" gerekçesiyle reddedildi.

Bunun üzerine CİSST, 2022'de Kamu Denetçiliği Kurumu'na (KDK) itiraz etti ve KDK, derneğin bilgi edinme başvurusunu haklı bularak önemli bir karar verdi:

"Şikâyeteye konu bilgi edinme başvurusuna konu soru içeriğine bakıldığında; talebin bakanlığın kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkında olmadığı açıktır. Bilgi edinilmek istenen hususların, Kanunun 25 inci maddesinde sayılan 'kamuoyunu ilgilendirmeyen' konulardan olduğunun kabulü de mümkün değildir."

Kurum kararında cezaevlerindeki uygulamaların, "temel hak ihlallerinin önüne geçilmesi amacıyla" "kamuoyunu doğrudan ilgilendiren konular arasında" olduğunu belirterek şöyle devam etmişti: "İnsan hakkı ihlallerinin kapalı alanlarda yaşanma ihtimalinin daha yüksek olduğu gözetilerek, kamusal hizmetlerin geneli için geçerli olan "şeffaflık" ve "hesap verebilirlik" ilkelerine uyulmasına bu alanda daha fazla özen gösterilmelidir."

Ancak KDK'nın 2022'deki kararı, Adalet Bakanlığı'nın aynı soruyu 2024'te de aynı gerekçeyle reddetmesinin önüne geçemedi.

CİSST, Nisan 2024'te bakanlığa şu soruları sordu: "Türkiye'deki ceza ve infaz kurumlarında ağırlaştırılmış müebbet hükmü almış olan kişilerin; a) Yıllara, Cinsiyete, b) Yaş gruplarına, c) Suç gruplarına, uyruklarına, d) Bulundukları ceza infaz kurumlarına göre dağılımı nedir?"

Bakanlık, Mayıs ayında yine "kurum içi bilgi ve kamuoyunu ilgilendirmeyen bilgi" gerekçesiyle başvuruyu reddedince dernek, emsal bir karar almak üzere stratejik bir dava açarak meseleyi yargıya taşımaya karar verdi.

Dava görülmeye devam ediyor.

Cevaplanmayan Bilgi Edinme Hakkı Başvuruları İçin Açılan Davalar

Başvuruda bulunan:

Yaman Akdeniz

İlgili kurum:

Bilgi Teknolojileri ve İletişim
Kurumu (BTK)

Yıl: 2023-2024

Prof. Dr. Yaman Akdeniz'in kamusal meselelere dair açtığı dört ayrı bilgi edinme hakkı davası var.

Bu davalardan sonuncusunu, 2023 depreminden iki gün sonra sosyal medya platformlarına uygulanan “bant daraltması” hakkında yaptığı bilgi edinme başvurusuna cevap vermeyen Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na (BTK) karşı açmış.

Akdeniz'in ifadesiyle, depremin ardından “arama kurtarma ve yardım faaliyetlerinde etkin bir biçimde” kullanılan X (vaktiyle Twitter) platformuna yaklaşık 10 saat boyunca bant daraltması uygulandı. Sansür olarak tanımlanabilecek daraltmanın hemen ardından BTK'ya yaptığı başvuruda Akdeniz, daraltmanın uygulanabilmesi için kanunen hazırlanmış olması şart olan beş kararı -- Cumhurbaşkanlığı'nın BTK'ya göndermesi gereken karar, BTK'nın sulh hakimliğine göndermesi gereken yazı, vb. -- talep etti.

BTK'dan Akdeniz'in ifadesiyle “genel geçer ifadelerle kaleme alınmış bir cevap” gönderildi ve Akdeniz bu kararın iptali için yargı yoluna başvurdu.

BTK, davada verdiği savunmasında söz konusu belgelerin, “hizmete özel” yani gizli olduğunu öne sürdü. Akdeniz ise bu iddiayı reddederek belgelerin gizlilik niteliği olamayacağını ve ortada bir gizlilik kararı da olmadığını söylüyor.

Mahkeme, oybirliğiyle Akdeniz'i haklı buldu, karar Mart 2024'te tebliğ edildi:

“Davacı tarafından, meydana gelen depremde 2 gün sonra en etkili iletişim araçlarından biri olan Twitter'da bant daraltma uygulamasına gidilmesine ilişkin alınan kararların Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında verilmesi amacıyla yapılan başvurunun, talep edilen bilgi ve belgelerin hangi gerekçeyle gizli olduğu ve hizmete özel milli gizlilik derecesine sahip olduğu sebebiyle birlikte belirtilmeksizin reddedilmesine yönelik dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı sonucuna varılmıştır”

Karara sevindiğini belirten Akdeniz, “Açık ve net bir şekilde dosya anlaşılmış,” diyor. 2024 Eylül itibarıyla BTK karara itiraz ettiği için dava bir üst mahkemede görülmeye devam ediliyor.

Akdeniz'in kamusal meselelere dair açtığı diğer bilgi edinme davalarından en eskisi, 2009'da BTK'dan (vaktiyle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı) istediği internet sitelerine erişim engelleme istatistikleriyle ilgili. 2010'da başlayan yargı sürecine -- BTK'nın itirazı üzerine Eylül 2024 itibarıyla dava Danıştay'da -- ve Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) Akdeniz'i haklı bulmasına rağmen talep ettiği bilgiler hala verilmiyor. AYM, 2023'teki kararında Akdeniz'in istatistikleri “açıkça kamu yararına olan bir konuda tartışmaya katkıda bulunmak amacıyla” talep ettiğine vurgu yapmıştı.

Adalet Bakanlığı'na karşı açtığı ve Cumhurbaşkanı'na hakaret suçunu düzenleyen TCK 299 istatistiklerini talep ettiği dava AYM'de bekliyor. Cumhurbaşkanlığı'na açtığı, İstiklal Caddesi bombalaması ardından uygulanan bant daraltmaya dayanak kararları talep ettiği dava da hâlâ devam ediyor.

Cevaplanmayan Bilgi Edinme Hakkı Başvuruları İçin Açılan Davalar

Başvuruda bulunan:
Türk Tabipleri Birliği (TTB)
İlgili kurum:
Sağlık Bakanlığı
Yıl: 2022-2024

Türk Tabipleri Birliği (TTB), Mart 2022’de Sağlık Bakanlığı’na yaptığı bir bilgi edinme başvurusuyla, şiddete maruz kalan sağlık çalışanları için oluşturulan “113 Beyaz Kod Çağrı Merkezi”ne 2016-2022 arasında kaç bildirim yapıldığını sordu ve başvurunun yanıtlanmaması üzerine konuyu yargıya taşıdı.

Ekim 2022’de mahkeme, verileri paylaşmanın Sağlık Bakanlığı’nın sorumluluğu olduğuna hükmetti. Bakanlık, savunmasında kanunun ünlü istisna maddesine değinerek talep edilen bilgiyi verebilmesi için “özel bir çalışma” gerektiğini, dolayısıyla talebin “kanun kapsamında olmadığını” öne sürmüştü. Mahkeme bu iddiayı reddederek verileri paylaşmanın ise Sağlık Bakanlığı’nın sorumluluğu olduğuna karar verdi.

Bunun üzerine TTB, Temmuz 2023’te bakanlıktan bir kez daha Beyaz Kod verilerini talep etti. Bakanlığın talebi bir kez daha yanıtsız bırakması üzerine Eylül 2023’te ikinci defa dava açtı. İkinci mahkeme de Şubat 2024’te TTB’yi haklı buldu ve bakanlığa yükümlülüğünü hatırlattı. Sağlık Bakanlığı, ikinci mahkeme kararından sonra TTB’ye bir yanıt gönderdi.

Ancak TTB, bu yanıtta da talep ettiği bilgileri alamadı: “Gelen cevapta sadece bir cümle ile fiziksel şiddet bildirim sayısı ile bu bildirimlerin kaçının hangi sağlık kuruluşlarından yapıldığı yer alırken; bildirimlerin tarih aralığı, cinsiyet dağılımı, fiziksel-sözel (şiddet) ayrılığı gibi TTB’nin ayrıntılı olarak yanıt istediği soruların hemen hemen tümü yanıtsız bırakıldı.”

Ağustos 2024’te TTB, lehlerine verilen iki mahkeme kararına atıf yaparak bakanlıktan tekrardan güncel Beyaz Kod Çağrı Merkezi verilerini talep etti. Eylül 2024 itibarıyla başvuruya henüz bir cevap alınmadı.

Sayı : E-11045126-641.04/
Konu : Bilgi edinme talebi

03.05.2024

TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİNE (Merkez Konseyi Başkanlığı)

İlgi : 25.07.2023 tarihli ve E-57955685-000-220646698 sayılı yazınız.

İlgi yazınız incelenmiştir.
Ankara 17. İdare Mahkemesi’nin 29.02.2024 tarihli ve E.2023/1725-K.2024/316 sayılı iptal Kararı gereğince:
1- Beyaz Kod Sistemine Bakanlığımız, Devlet ve vakıf üniversiteleri ile özel sağlık kuruluşlarında görev yapan sağlık personeli tarafından fiziksel şiddet iddiasıyla toplam 5.017 bildirimde bulunulduğu,
2- Bu bildirimlerden;
- 4.436’sının Bakanlığımıza bağlı bütün sağlık kurum ve kuruluşlarına,
- 486’sının Devlet ve Vakıf Üniversiteleri Araştırma ve Uygulama Merkezlerine,
- 95’inin özel sağlık kuruluşlarına,
Ait olduğu anlaşılmıştır.
Bilgilerini rica ederim.

TTB Merkez Konseyi Genel Sekreteri Dr. Önder Okay, verileri almak için giriştikleri hukuk mücadelesini “sağlıkta şiddet en önemli sorunlarımızdan biri, bu nedenle kararlı davranıyoruz” diyerek açıklıyor.

Şiddet vakalarının azaltılmasına yönelik somut önerilerde bulunabilmek için detaylı veriye ihtiyaç olduğunu belirten Okay, “Nerede oluyor, kimler yapıyor, hangi acillerde oluyor, hangi saatlerde oluyor? Ancak veriyle analiz yapabiliriz” diyor.

Yargı kararlarına rağmen cevap alamamalarını, veri detaylandıkça “sağlıkta şiddet sorununun daha görünür hale gelmesine” ve “meseleyi geçiştirmenin zorlaşmasına” bağlıyor.

İyileştirme Alanları

Aktivizm ve Lobi Faaliyetleri

Çeşitli Koalisyonlar Oluşturma: Bilgi edinme hakkının güçlendirilmesi için farklı alanlardan ve disiplinlerden aktörleri bir araya getiren geniş tabanlı koalisyonlar oluşturulabilir. Bu koalisyonlar hukuk, medya, akademi ve sivil toplum alanlarından temsilcileri içerebilir.

Reddedilen veya Yanıtlanmayan Talepler için Stratejiler: Bilgi edinme talepleri reddedildiğinde veya yanıtlanmadığında izlenecek spesifik stratejiler geliştirilebilir ve toplumda bu konuda farkındalık sağlanabilir. Bu stratejiler, idari itiraz süreçlerini, yargı yoluna başvurmayı ve kamuoyu oluşturmayı içerebilir.

Beceri Geliştirme

Veri Analizi ve Görselleştirme Eğitimleri: Kapsamlı veri analizi ve görselleştirme eğitimleri; temel istatistik, veri madenciliği ve veri görselleştirme araçlarının kullanımı gibi konularda gazeteciler ve sivil toplum kuruluşlarına rehber olabilir.

Hukuki Bilgi ve Beceriler: Bilgi edinme hakkı konusundaki yasal çerçeve ve başvuru süreçleri hakkında kapsamlı eğitimler, taleplerin daha etkili bir şekilde hazırlanmasını ve olası yasal engellerin aşılmasını sağlayabilir.

Dijital Güvenlik: Bilgi edinme sürecinde dijital güvenliğin öneminin vurgulanması ve bu konuda eğitimler verilmesi, hassas bilgilerin korunmasını ve başvuranların güvenliğini sağlayabilir.

Alınan Yanıtların Etkili Kullanımı

Veri Analizi ve Görselleştirme: Bilgi edinme taleplerine verilen yanıtların etkili bir şekilde analiz edilmesi ve görselleştirilmesi için yöntemler geliştirilebilir. Bu, karmaşık verilerin daha anlaşılır hale getirilmesini ve kamuoyuna da daha etkili bir şekilde sunulmasını sağlayabilir.

Veri Okuryazarlığının Önemi: Paydaşlar arasında veri okuryazarlığının artırılması, elde edilen bilgilerin daha iyi anlaşılmasını ve kullanılmasını sağlayabilir.

Araştırma ve Raporlama: Elde edilen bilgilerin kapsamlı araştırmalar ve raporlar haline getirilmesi teşvik edilebilir. Bu, bilginin daha geniş kitlelere ulaşmasını ve politika değişikliklerini etkilemesini sağlayabilir.

Sonuç

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, Türkiye'de şeffaflık ve hesap verebilirliğin artırılması açısından önemli bir adım olsa da, kanunun etkin bir şekilde uygulanması için hala atılması gereken pek çok adım var. Ayrıca, kamu kurumlarının bilgi verme konusundaki tutumlarının daha şeffaf ve işbirlikçi hale getirilmesi, toplumsal farkındalığın artırılması ve yaptırımların daha etkin uygulanması, bilgi edinme hakkının güçlendirilmesi için kritik öneme sahip. Bu iyileştirmeler, Türkiye'de demokrasinin ve yurttaş katılımının güçlenmesine katkıda bulunabilir.

Conclusion

The Freedom of Information Act has been a significant step toward increasing transparency and accountability in Turkey. However, further measures are needed to ensure its effective implementation. Making public institutions more transparent and collaborative in providing information, raising public awareness, and enforcing sanctions more effectively are crucial for strengthening the right to information. These improvements will enhance democracy and foster greater citizen participation in Turkey.

Sor
 Bilgi edin
 Aydınlat